

Milica Zarkovic Bookman, ECONOMIC DECLINE AND NATIONALISM IN THE BALKANS, New York 1994, p. 214

Основна намера списатељице састоји се у истраживању односа између привредне пропасти и пораста национализма на Балкану. Кључни појам при оваквом размишљању представља појава која је у књизи названа народним банкротом. Тај термин означава "стање друштва у којем национална политика и захтеви једне етничке или верске групе постају разорни не само за друштво чији је она део, него тако исто и за саму групу".

Г-ђа Букман тврди, на основу свестраног рашчлањавања економских показатеља, да су делови некадашње Југославије доспели у стање народног банкрота. Излаз из оваквог незавидног положаја требало би тражити, како се препоручује на пример на 71. страни књиге, у успостављању једне наднационалне владе над Југословенима. Овакав став је у завршним редовима ублажен, те се, рецимо на 158. страни, проналази опрезније залагање за стварање већих, хетерогених јединица на овоме простору. На самоме крају (стр. 165) предлог ће бити још више сужен, али и прецизиран. Списатељица сматра да је на Балкану неопходно установити царинску унију, а можда и заједничко тржиште.

Писац овога приказа може са задовољством утврдити да је и сам врло сличног мишљења, те да је такво гледиште и саопштио у једном кратком напису, објављеном као прилог расправи о предлогу г. Вукобрата за нову заједницу (1). Основна сличност погледа г-ђе Букман и приказивача њене књиге проналази се у мисли о потреби интегрисања новонасталих држава на тлу некадашње Југославије у оквир шири од југословенскога. Друга сличност састоји се у томе што се подвлачи важност питања разграничења међу државама, које списатељица разложно и јасно разматра на страни 68. и следећим.

Разлика између два поменута мишљења, која се слажу у заључку, постоји у премисама. Г-ђа Букман је, будући економист, пошла од економске анализе, те је њена аргументација много поузданија и сигурније постављена од наше, која се заснива на пукој историјској паралели с француско-немачким измирењем. Разлике се јављају и у извесним нијансама које пису од пресудног значаја. Ове се односе на недоумицу да ли интеграциони процес треба да обухвати само Балкан, како сугерише ова књига, или да се окрене Средњој Европи, како се нама чини исправнијим. Наше је мишљење с овога становишта мањкаво јер је настало пре укључења Аустрије у Европску унију.

Најубедљивији делови књиге која је пред нама управо су они који говоре о економији. Тако г-ђа Букман уверљиво показује особине народног банкрота (стр. 4-35), или рецимо инфлацију и депресијацију новца у Србији и Црној Гори под санкцијама Савета безбедности Уједињених нација (стр. 117-118), као и многе друге економске појаве. Тако исто врло добро су приказани и многи ванекономски феномени. Лепо је учено геостратегијско дејство међународних санкција (стр. 133), као што је с правом истакнута и чињеница да су велике силе веома уплетене у балканске послове, премда се углавном не мешају оружаном руком (стр. 163). Врло јасно и разложно показани су и недостаци Венс-Овеновога плана за Босну и Херцеговину (стр. 55-56).

(1) в. Д. Поповић, *Један реалистичан поглед на будућу сарадњу националних држава*, Зборник за нову заједницу, Београд, 1992, стр. 75-79.

На жалост, поред свег начелног слагања са списатељицом, писац ових редова осећа потребу да укаже и на неколико ситнијих, али управо необјашњивих прогуста, који кваре леп утисак о књизи.

Тако су на страни 29. српски радикали - и то с позивом на изборе од децембра 1992. кад су марширали раме уз раме са социјалистима - представљени као једина значајна опозиција председнику Милошевићу! Још је мање тачно оно што је написано на следећој страни, где читамо како је децембра 1992. Милошевићева Социјалистичка партија освојила више од половине гласова на изборима. Не знамо откуд потиче ова крупна нетачност.

Затим се на 48. страни наилази на неспретно тврђење које ствара утисак да је за аустријске владавине Далмација чинила део Хрватске. Тамо се изреком каже како се Далмацијом тад наводно управљало из Загребала!

На идућој страни очекује нас карта југословенске краљевине с крупном грешком, где се као део Југославије пре 1941. године указује Истра, као и Задар и острва. Одмах за овом долази нова грешка, јер се каже (стр. 50) да је Бановина Хрватска својевремено створена од Приморске и Дравске бановине.

На жалост ту није крај. На страни 57. наилазимо на тврђење да се град Јаши налази на западу Румуније, док он, као што је познато, лежи уз румунску источну границу. Грешку сличне врсте затичемо и на 70. страни, где се за Македонију тврди да у њој албанска мањина живи на истоку, а бугарска на западу!

Овакве грешке требало би свакако исправити у другом издању. Оне ипак не могу да помуте општи утисак о књизи с чијим се аутором ми у много чему слажемо.

др Драгољуб М. Поповић

Миле Кордић, БОЖИЋНА ПОБУНА У ЦРНОЈ ГОРИ 1918, "Стручна књига", Београд, 1991, стр. 334.

Поред многобројних историјских дела о Првом светском рату и поратним догађајима у нашој земљи, појављују се све више дела фељтонистичког и књижевно-публицистичког жанра. Она су по правилу усредсређена на поједине догађаје и имају за циљ да најширој читалачкој публици прикажу оно што је мање или недовољно познато иако је у датом времену оставило дубоке трагове и често представља трагедију народа једног подручја или краја.

Од таквих побуда је пошао и Миле Кордић пишући своје дело о Божићној побуни у Црној Гори 1918. године. Не желећи да се бави историјским истраживањима и проблемима односа Краљевине Србије и Краљевине Црне Горе пред уједињење и непосредно после њега, као ни организацијом власти и управе у уједињеној Краљевини СХС после 1. децембра 1918, писац се определио да у једном литерарном (књижевно-историјском) делу читаоцима осветли један мање познати догађај. Желећи да што верније опише живот и односе у Црној Гори као и трагове које је Божићна побуна оставила, писац се највише служио казивањима и записима учесника побуне. Историјска грађа и литература (чији је списак дат на крају књиге) су коришћене ради давања делу веће аутентичности. Осим тога писац је, како сам каже, тиме хтео да отклони сваку сумњу у пристрасност и једностраност у приказивању догађаја и да истовремено шире осветли утицаје на развој Црне Горе